

Filip Vyskočil, Jakub Zuman, Daniela Zumanová

Právní analýza osvojení V Anglii

STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, spolek

Praha

2015

Tato analýza byla vydána v rámci projektu „Centrum podpory náhradní rodinné péče II“ díky finanční podpoře Nadace Sirius. Více informací o projektu a dalších publikacích naleznete na www.nahradnirodina.cz a www.centrumpodpory.cz.

Děkujeme Nadaci Sirius za finanční a dlouhodobou podporu aktivit směřujících ke zlepšení péče o ohrožené děti v České republice.

Právní analýza osvojení v Anglii

© **Mgr. Filip Vyskočil; Mgr. Jakub Zuman; Mgr. Daniela Zumanová**

© STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, spolek, Praha 2015

Vydalo STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, spolek

Jelení 91, 118 00 Praha 1

info@nahradnirodina.cz

www.nahradnirodina.cz

Odborná garantka: PhDr. Věduna Bubleová

Jazyková korektura: Zuzana Straková

OBSAH

I.	ÚVOD	4
II.	LEGISLATIVNÍ VÝVOJ OSVOJENÍ VE VELKÉ BRITÁNII	5
III.	AKTUÁLNÍ LEGISLATIVNÍ RÁMEC OSVOJENÍ VE VELKÉ BRITÁNII	8
IV.	SYSTÉM OSVOJENÍ VE VELKÉ BRITÁNII	11
	A/ Úvod	11
	B/ ZÁJEMCE O ADOPCI A ADOPTOVANÉ DÍTĚ	11
	C/ PŘEHLED SUBJEKTŮ (INSTITUCÍ), KTERÉ SE AKTIVNĚ PODÍLEJÍ NA PROCESU OSVOJENÍ NEZLETILÝCH DĚTÍ, A JEJICH PRAVOMOCI	12
	D/ VÝKON KONTROLY NAD ČINNOSTÍ ORGÁNŮ A INSTITUCÍ V OBLASTI OSVOJENÍ	15
	E/ PROCES OSVOJENÍ VE VELKÉ BRITÁNII	16
	F/ FOSTERING FOR ADOPTION (PĚSTOUNSTVÍ ZA ÚČELEM ADOPCE).....	21
	G/ ADOPTION REGISTER (ADOPČNÍ REGISTR)	21
	H/ ADOPTION CONTACT REGISTER (ADOPČNÍ REGISTR KONTAKTŮ).....	22
V.	PODPORA A POPLATKY SOUVISEJÍCÍ S ADOPCÍ	23
VI.	POUŽITÉ ZDROJE.....	27

I. ÚVOD

Spojené království Velké Británie a Severního Irska, zkráceně Velká Británie, tvoří čtyři země – Anglie, Severní Irsko, Skotsko a Wales. S ohledem na určitou míru autonomie, která byla jednotlivým zemím přiznána i v oblasti moci zákonodárné, můžeme spatřovat v právní úpravě osvojení v jednotlivých zemích určité odlišnosti. S ohledem na značnou rozsáhlost právní úpravy a za účelem zjednodušení porozumění systému právní úpravy osvojení ve Spojeném království pojednává níže uvedený text zejména o právní úpravě Anglie, pokud není stanoveno jinak. Úprava náhradní rodinné péče v ostatních zemích Spojeného království je zpravidla obdobná té anglické, kdy lze zaznamenat odlišnosti spíše menšího významu.

II. LEGISLATIVNÍ VÝVOJ OSVOJENÍ VE VELKÉ BRITÁNII

Zákonná úprava otázky osvojení byla na území Velké Británie poprvé představena přijetím **zákona o adopci dětí** (Adoption of Children Act) v roce 1926. Do této doby probíhala adopce dětí na neformální bázi, přičemž adoptivní rodič neměl ve vztahu k dítěti prakticky žádná práva. Prvotním záměrem této úpravy bylo zejména poskytnout určitou úlevu svobodným matkám s větším počtem dětí a rovněž pomoci manželským párům, které nemohly mít vlastní děti. Postupným vývojem a modernizací právních předpisů se těžiště právní úpravy osvojení zaměřilo převážně na otázky zájmů a blaha osvojovaných dětí. Vývoj legislativy v této oblasti byl značně složitý, jelikož byla úprava jednotlivých úzce souvisejících otázek vždy roztržštěná do velkého množství zákonů a podzákoných předpisů, směrnic, doporučení a případně doplňována soudními rozhodnutími – tzv. precedenty. To vše navíc samostatně a odlišně pro jednotlivé země Spojeného království.

Po přijetí zákona o adopci dětí z roku 1926 byly dalšími významnými předpisy v této oblasti **adopční zákon** (Adoption Act) z roku **1950** a později **adopční zákon** (Adoption Act) z roku **1958**, který konsolidoval předchozí roztržštěnou stávající právní úpravu osvojení. Adopční zákon upravoval zejména otázky požadavků na osvojitele a adopční agentury a též procesní otázky soudního řízení o osvojení. Mezi osvojiteli byly dle uvedené právní úpravy preferovány manželské páry, svobodným mužům byla adopce umožněna jenom za výjimečných okolností. Minimální věk osvojitelů byl stanoven na 25 let, ve výjimečných případech 21 let. Do popředí zájmu se dostává zajištění oprávněných zájmů dítěte, biologických rodičů i osvojitelů. Příslušnými soudy pro rozhodování o osvojení jsou okresní soudy, vrchní soud a též soudy pro mladistvé, které uvedené případy v praxi rozhodovaly nejčastěji.

Zákon byl v mnoha ohledech, zejména ve smyslu procesních otázek adopce, ostře kritizován odbornou i laickou veřejností, proto byl zrušen a nahrazen **adopčním zákonem** (Adoption Act) z roku **1976**. Nový adopční zákon z roku 1976 reflektoval právní předpisy vyvíjející se v průběhu 60. a 70. let, komplexně upravil proces osvojení ve Velké Británii a poskytl základy současné právní úpravy osvojení. Mezi významné změny, které adopční zákon z roku 1976 přinesl, bylo přiznání práva osvojenému dítěti obdržet originál svého rodného listu a některé další informace o svých biologických rodičích.

Zásadní změnu v oblasti právní ochrany dětí, která ve velké míře ovlivnila i proces adopce, přinesl **zákon o dětech** (The Children Act) z roku **1989**. Tento zákon obsáhl široké spektrum oblastí soukromého a veřejného práva a reagoval tak na předchozí opakovaná selhání státních institucí při ochraně dětí (vedly k tomu zejména medializované kauzy několika vražd

děti). Zákon zejména zavedl širší pravomoci státních orgánů umožňující úřadům důkladněji prozkoumat situaci v rodině a zasahovat za účelem ochrany dítěte zejména v případech, kdy rodiče dítěte s úřady nekomunikují nebo je zde podezření na sexuální zneužívání či týrání dětí.

Z dalších klíčových zákonů ovlivňujících proces adopce ve Velké Británii je nutno zmínit **zákon o adopci** (The Adoption Act) z roku **1999**, kterým byl novelizován adopční zákon z roku 1976 ve smyslu mezinárodní adopce a který rovněž umožnil Velké Británii ratifikovat Haagskou úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. **Zákon o ochraně dětí** (Protection of Children Act) rovněž z roku **1999** posílil ochranu práv dítěte a vytvořil systém identifikace osob, které nejsou vhodné pro práci s dětmi (např. zavedl povinnost kontroly rejstříku trestů u osob, které mají zájem pracovat s dětmi nebo mládeží). V této souvislosti je vhodné zmínit rovněž **zákon o standardech péče** (Care Standards Act) z roku **2000**, který upravuje povinnosti různých orgánů a institucí státní správy při péči o děti, včetně kontroly služeb poskytovaných při procesu adopce nebo pěstounství.

V roce 2000 britská vláda provedla kompletní revizi stávajícího systému adopce, jejímž výsledkem byla tzv. Bílá kniha (White paper) s názvem Nový přístup (A New Approach). Tato Bílá kniha navrhla řadu reforem stávajícího systému za účelem větší transparentnosti procesu osvojení a rovněž za účelem harmonizace legislativy se zákonem o dětech (The Children Act) z roku 1989. Bílá kniha rovněž vyjádřila urgentní potřebu zlepšení fungování a zefektivnění procesu osvojení a podpory většího využití tohoto způsobu náhradní rodinné péče. Výsledkem tohoto procesu byl **zákon o adopci a dětech** (The Adoption and Children Act) z roku **2002**, který byl implementován v roce 2004, a který plně nahradil adopční zákon z roku 1976. Zákon o adopci a dětech mj. zmodernizoval existující právní rámec národní a mezinárodní adopce a rovněž představil novou právní úpravu poskytující právní stabilitu dětem, pro které adopce není vhodná nebo možná. Zákon o adopci a dětech ve Velké Británii zavedl možnost adopce dětí párem stejného pohlaví, jednotlivcem nebo párem, který nežije v manželském svazku. Tato úprava znamenala zásadní změnu oproti dosavadnímu požadavku na osvojitele, kteří museli být oddáni.

Zákon o dětech (The Children Act) z roku **2004** představuje legislativní oporu pro vládní strategii týkající se zlepšování života a bezpečnosti dětí prostřednictvím vládní iniciativy „Na každém dítěti záleží“ (Every Child Matters), která byla vytvořena jako reakce na mučení a smrt osmileté dívky Victorie Climbié. Zákon výrazným způsobem posiluje pravomoci místních úřadů a klade důraz na důležitost spolupráce mezi jednotlivými úřady/agenturami za účelem ochrany dětí. Klíčová ustanovení zahrnují vytvoření úřadu Komisaře pro děti

v Anglii (Children's Commissioner for England), jehož účelem je chránit práva a zájmy dětí v Anglii v souladu s Úmluvou o právech dítěte (OSN).

III. AKTUÁLNÍ LEGISLATIVNÍ RÁMEC OSVOJENÍ VE VELKÉ BRITÁNII

Aktuální legislativní rámec osvojení ve Velké Británii zahrnuje řadu předpisů zmíněných v článku I. této analýzy, které jsou částečně novelizovány nebo nahrazovány pozdějšími zákony a prováděny řadou dalších předpisů vydávaných ústředními i místními orgány státní správy, ale také interními předpisy agentur. V současné právní úpravě osvojení můžeme v porovnání s dřívějšími předpisy spatřovat velký důraz na ochranu a bezpečnost dětí a tím i větší pravomoci a odpovědnost místních úřadů, resp. agentur, soudů a dalších státních orgánů. Do popředí se dostává i potřeba poskytování kvalitních sociálních služeb a péče nezletilým a mladistvým, přičemž má být tato péče přizpůsobena jejich individuálním potřebám.

K novějším právním předpisům upravujícím osvojení ve Velké Británii patří **zákon o dětech a adoptci** (Children and Adoption Act) z roku **2006**. Mezi zásadní přínos zákona patří úprava zásahů do mezinárodní adopce v případech, kdy existují obavy ohledně transparentnosti či jakéhokoli nebezpečí v rámci procesu adopce v cizí zemi. Dle zákona má dále ministerstvo školství možnost účtovat budoucím osvojitelům správní poplatek za služby poskytované v souvislosti s mezinárodní adoptcí. Zákon rovněž dává soudům širší pravomoci při rozhodování o kontaktu s dítětem po odloučení rodičů.

Zákon o dětech a mládeži (Children and Young Persons Act) z roku **2008** částečně novelizuje zákon o dětech z roku 1989, posiluje pravomoci místních úřadů, které byly zavedeny právě zákonem o dětech z roku 1989. Nově je místním úřadům uložena povinnost pravidelně navštěvovat děti a mladistvé umístěné v náhradní péči a kontrolovat tak, zda jsou naplněny potřeby těchto nezletilých. Zákon rovněž přináší rozšíření pravomoci místních úřadů v poskytování hotovostních plateb sociální pomoci dětem a rodinám v tísní i za okolností, které nejsou mimořádné.

Nejaktuálnějším klíčovým předpisem, který má zásadní vliv na oblast adopce ve Velké Británii, je **zákon o dětech a rodinách** (The Children and Families Act) z roku **2014**. Zákon o dětech a rodinách vstoupil částečně v účinnost teprve v dubnu 2014 a je poměrně komplexním předpisem upravujícím širokou škálu otázek týkajících se života rodin a dětí. Byť je zákon ve Velké Británii vnímán poměrně kontroverzně, v oblasti adopce a souvisejících otázkách přináší oproti předchozí právní úpravě řadu pozitivních změn. Tento zákon si jistě zaslouží větší pozornost, neboť jde o nejaktuálnější zákonnou úpravu ovlivňující adopční proces ve Velké Británii.

Jednou z nejzásadnějších změn, které přináší nový zákon o dětech a rodinách, je modernizace a modifikace britského adopčního systému. Hlavním cílem této změny je dle britského Ministerstva školství zefektivnit celý proces adopce a umožnit dětem, aby byly do rodin osvojitelů umístěny co nejdříve. Zákon požaduje, aby byly děti místními úřady (Local Authorities) umísťovány v první řadě do rodiny dítěte nebo k přátelům dítěte, tj. do dítěti již známého prostředí. Pouze pokud takové umístění není možné, mají úřady dítě umístit do tzv. „foster-to-adopt“ péče (pěstounství za účelem adopce), tj. k pěstounům, kteří jsou zároveň perspektivními budoucími osvojiteli dítěte. O uvedené formě péče je blíže pojednáno v článku IV. odstavec F/ Fostering for adoption této analýzy. Mírně kontroverzním je v tomto ohledu opuštění požadavku na věnování náležitě pozornosti ze strany příslušných úředníků na rasové, náboženské, kulturní a jazykové pozadí v porovnání s prostředím osvojitelů. Tento krok je motivován dlouholetou zkušeností úřadů a obavou, že předchozí úprava způsobovala delší čekací lhůty u adopcí dětí asijského nebo afrického původu než u „evropských“ dětí bílé pleti. Zda tento požadavek zajistí kýžený efekt, ukáže teprve praxe nadcházejících let. Je nutno vzít v potaz i skutečnost, že zákon jako takový nezakazuje místním úřadům poměry dítěte a vhodnost jeho umístění do určité rodiny v přiměřeném rozsahu posuzovat, je-li to v zájmu dítěte. Specifické směrnice upravující určité procesní aspekty adopce si nakonec vydávají příslušné místní úřady samy.

Nový zákon o dětech a rodinách dává rovněž větší prostor v umísťovacím procesu samotným „schváleným osvojitelům“, a to poskytnutím přímého přístupu do adopčního registru při zachování vhodných zabezpečovacích opatření. Dle dostupných informací však k dnešnímu dni nebyly schváleny potřebné prováděcí předpisy umožňující realizaci tohoto legislativního záměru. O adopčním registru je blíže pojednáno v článku IV. části G/ této analýzy.

Konečně dává zákon o dětech a rodinách Ministerstvu školství právo nařídit outsourcing „náboru osvojitelů“ z místních úřadů na externí agentury. Tato úprava představuje možnost ministrů zasáhnout v případě, že jsou uvedené služby poskytovány v nedostatečném rozsahu nebo kvalitě. Navzdory skutečnosti, že byla tato úprava implementována již v květnu 2014, musí vláda schválit prováděcí předpisy, aby bylo možné místním úřadům tento outsourcing nařídit.

Mimo změn týkajících se umístění dětí do osvojitelských rodin přináší nový zákon o dětech a rodinách rovněž nová práva adoptivních rodičů týkající se finanční podpory a možnosti čerpat rodičovskou dovolenou. Adopční agentury mají nyní povinnost informovat adoptivní rodiče o veškerých službách podpory, které jsou poskytovány lokálně, o jejich právu tuto podporu požadovat a rovněž informovat o tom, co jsou místní úřady, resp. sociální pracovníci (tzv. councils) povinni poskytovat ze zákona. Mezi služby adopční podpory patří

zejména finanční asistence, terapeutické služby, asistovaný styk s biologickými rodiči, poskytování informací o procesu adopce a další. Místní orgány mají také povinnost na požádání poskytnout osvojitelským rodinám tzv. „osobní rozpočet“, pokud jsou o to rodinou požádáni. Tento osobní rozpočet může být zcela nebo zčásti financován formou sociální podpory, a to v závislosti na okolnostech daného případu.

Rodičovská dovolená byla novým zákonem rovněž modifikována, přičemž nyní jsou práva adoptivních rodičů v zásadě shodná s právy biologických rodičů. Mezi klíčové novinky v této oblasti adoptivních rodičů patří zejména právo na sdílení (střídání se na) mateřské dovolené dle jejich potřeb a právo na volno z práce za účelem účasti na úvodních schůzkách během adopčního procesu. Shodně jako u práva biologických rodičů nebude nyní žádná „kvalifikační doba“ (qualifying period) pro osvojitele, ve které si mohou vzít jejich rodičovskou dovolenou a budou mít nárok na 90 % mzdy během prvních 6 týdnů trvání rodičovské dovolené. Uvedená práva se vztahují rovněž na případy „foster-to-adopt“ i na případy náhradního mateřství.

Existuje velké množství dalších zákonů, podzákoných předpisů a směrnic, které upravují jednotlivé aspekty procesu osvojení v zemích Velké Británie, včetně ochrany práv dítěte, pravomocí státních orgánů a místních orgánů státní správy, adopčních agentur, ochrany života a zdraví dítěte, podpory osvojitelů a dalších souvisejících otázek. S ohledem na podstatu osvojení je ve všech případech nezbytná i aplikace legislativy upravující lidská práva, zejména zákon o lidských právech (The Human Rights Act) z roku 1998, který inkorporuje Evropskou úmluvu o lidských právech z roku 1950 a rovněž aplikace Úmluvy o právech dítěte z roku 1989. Na mezinárodní adopci se aplikuje Haagská úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z roku 1993.

Z podzákoných předpisů jsou velmi významné a v praxi respektované tzv. národní minimální standardy (National Minimum Standards), vydávané britským ministerstvem školství. V této souvislosti je nutno uvést zejména aktuální **národní minimální standardy pro adopci** (Adoption: national minimum standards) z roku 2014. Uvedené standardy tvoří společně s příslušnými zákony a podzákonými právními předpisy právní rámec pro činnost orgánů místní správy v oblasti adopce a zahrnují veškeré aspekty při cestě dítěte procesem osvojení, to vše za účelem naplnění požadavků zákona o standardech péče z roku 2000. Pro orgány místní správy a adopční agentury jsou tyto standardy jakýmsi vodítkem, dle kterého si zpravidla vytvářejí vlastní, ještě podrobnější směrnice za účelem dosažení maximální kvality poskytovaných služeb. Mohou být využívány k zaškolování sociálních pracovníků, ale rovněž jako informace o minimální úrovni služeb poskytovaných agenturami osvojitelům, biologickým rodičům a dětem.

IV. SYSTÉM OSVOJENÍ VE VELKÉ BRITÁNII

A/ Úvod

Systém osvojení ve Velké Británii prošel v průběhu posledního půlstoletí významnými změnami v důsledku různých vlivů, přičemž se do středu zájmu zákonodárců, správních orgánů a sociálních pracovníků dostává zejména blaho, bezpečí a potřeby nezletilých, důraz na potřebu zajištění spokojeného dětství a kvalitního vzdělání a zdraví za podpory a dohledu příslušných orgánů a zvýšení efektivity adopčního procesu se záměrem co nejrychlejšího umístění dítěte do domácnosti osvojitelů.

Nejvyšší počet adopcí byl ve Velké Británii zaznamenán koncem 60. let, kdy bylo hlavním důvodem adopcí vzdání se dítěte neprovdanou matkou nebo adopte dítěte stávajícího životního partnera. Sociální, kulturní a ekonomické změny, které od 60. let proběhly, mají za následek, že ani jeden z popsaných důvodů již není hlavním faktorem osvojení. Většina dětí je dnes osvojována zejména z důvodu ohrožování jejich zdravého vývoje ze strany biologických rodičů. V této statistice lze spatřovat souvislost se změnou legislativy, která klade větší důraz na bezpečnost dětí a dává místním orgánům péče o děti větší pravomoci pro případ podezření na jejich ohrožení. V posledních letech je též možné pozorovat mírně se zvyšující počet mezinárodních adopcí.

B/ ZÁJEMCE O ADOPCI A ADOPTOVANÉ DÍTĚ

- I. Zájemcem o adopci může být jak manželský pár, tak i jednotlivec, osoba jakékoli národnosti nebo sexuální orientace (zájemcem tedy může být homosexuál, bisexuál nebo transsexuál). Podmínkou není ani vlastnictví nemovitosti – domu nebo bytu, zájemce o adopci může žít v nájmu. Diskriminovány nejsou ani osoby bez zaměstnání pobírající sociální dávky. Adoptovat dítě mohou i osoby s tělesným postižením, jejich zdravotní stav však musí být objektivně slučitelný s naplněním potřeby řádného výkonu rodičovských povinností.

V současné době musí zájemce o adopci splňovat následující základní podmínky:

- a. **Věk** – minimálně 21 let.
- b. **Pobyt ve Velké Británii** – zájemce o adopci v Anglii musí splňovat podmínku oprávněného pobytu ve Velké Británii (taktéž na Normanských ostrovech nebo

ostrově Man) po dobu minimálně 12 měsíců předcházejících podání žádosti o adopci. V případě páru osvojitelů musí tuto podmínku splňovat oba budoucí osvojitelé. Občané Velké Británie, kteří trvale žijí v zahraničí, nemohou adoptovat dítě ve Velké Británii.

- c. **Bezúhonnost** – zájemce o adopci nebo kterýkoli člen jeho domácnosti, který v minulosti spáchal trestný čin nebo přestupek proti dětem či násilný sexuální čin nemůže osvojit dítě ve Velké Británii. Pokud daná osoba spáchala jiný než výše popsany trestný čin, nebude z procesu adopce automaticky vyloučena, ale k této skutečnosti bude přihlédnuto v rámci procesu prověřování.

II. Základními podmínkami, které musí splňovat dítě, které má být osvojeno, jsou:

- a. **Věk** – méně než 18 let.
- b. **Rodinný stav** – dítě v době adopce ani kdykoli před ní nesmí být v manželském svazku nebo registrovaném partnerství.

Souhlas biologických rodičů s osvojením se vyžaduje vždy, kromě případů, kdy není znám jejich pobyt, nejsou způsobilí k udělení souhlasu s osvojením, např. v důsledku duševní poruchy, nebo v případě, že by dítě mohlo být ohroženo tím, že by k adopci nedošlo. Pro dítě, které může být adoptováno, je příslušným orgánem sociální péče vždy vypracován tzv. plán péče (Care plan) ještě před zahájením adopčního procesu.

C/ PŘEHLED SUBJEKTŮ (INSTITUCÍ), KTERÉ SE AKTIVNĚ PODÍLEJÍ NA PROCESU OSVOJENÍ NEZLETILÝCH DĚTÍ, A JEJICH PRAVOMOCI

Na procesu osvojení ve Spojeném království se podílejí státní i nestátní instituce. Organizačním pilířem systému zajišťování náhradní rodinné péče ve Spojeném království jsou orgány místní správy (Local Authorities), které mají koordinační i rozhodovací pravomoci. Velmi významnou roli mají nestátní instituce – neziskové adopční agentury (Voluntary Adoption Agencies – VAA), které systém adopce doplňují a se státními orgány velmi úzce spolupracují. Na rozdíl od právní úpravy systému zajišťování náhradní rodinné péče v České republice náleží ústředním orgánům státní správy, tedy ministerstvům, pouze minimální aktivní role v oblasti samotného procesu osvojení v rámci Velké Británie. V procesu mezinárodní adopce je jejich role o něco významnější.

Zajišťováním procesu adopce a veškerých souvisejících sociálních služeb jsou pověřeny níže uvedené státní i nestátní instituce a subjekty, které spolu při zajišťování náhradní rodinné péče zpravidla úzce spolupracují.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ VELKÉ BRITÁNIE

Ministerstvo školství (Department for Education) je ústředním správním orgánem odpovědným za politiku a legislativu v oblasti osvojení. Mezi základní pravomoci patří zejména zajišťování právního rámce a poskytování informací týkajících se procesu a obecných podmínek adopce. Významnější roli Ministerstvo školství zastává zejména v oblasti mezinárodní adopce. U adopcí náležejících pod Haagskou úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z roku 1993 zpracovává Ministerstvo školství pouze žádosti pro Anglii. Pověřené orgány místní správy ve Walesu, Skotsku a Severním Irsku zpracovávají ostatní žádosti pro tyto jednotlivé země. U adopcí, na které se Haagská úmluva nevztahuje, Ministerstvo školství vydává tzv. certifikát způsobilosti (Certificate of Eligibility), kterým potvrzuje způsobilost žadatelů majících pobyt na území Velké Británie k mezinárodní adopci.

LOCAL AUTHORITIES (LA)

Local Authorities neboli orgány místní správy jsou základním pilířem systému zajišťování procesu osvojení, a to v Anglii a Walesu. Ze zákona jsou jim v této souvislosti svěřeny koordinační i rozhodovací pravomoci. Každá Local Authority zřizuje oddělení pro služby dětem (Children's services team) a v rámci tohoto oddělení existuje u každé Local Authority i adopční agentura. Působnost těchto „státních“ adopčních agentur se v zásadě překrývá s působností neziskových adopčních agentur (Voluntary Adoption Agencies neboli VAA), o kterých je pojednáno níže. Za základní rozdíl lze považovat skutečnost, že Local Authorities na rozdíl od neziskových adopčních agentur mají děti určené k adopci ve své péči. Jako zcela zásadní se jeví možnost orgánu místní správy přímo rozhodovat o umístění dítěte do péče pěstounských rodin, které jsou zároveň schválené i jako osvojitelé, tzv. foster-to-adopt, o které je pojednáno níže, a to před samotným rozhodnutím o adopci dítěte.

Ve Skotsku funkci Local Authority plní Oddělení sociální práce (Social Work Department) a v Severním Irsku Fond pro zdraví a sociální péči (Health and Social Care Trust). Jejich

působnost je však v zásadě shodná s působností Local Authorities v Anglii a ve Walesu, přičemž v jejich rámci jsou vytvářeny rovněž adopční agentury.

Lze říci, že se Local Authorities zaměřují především na koordinaci poskytování podpory a sociálního poradenství v oblasti adopce a provádění potřebných opatření. S neziskovými adopčními agenturami se tak doplňují a zajišťují rychlejší a efektivnější poskytování potřebných služeb v oblasti osvojení.

VOLUNTARY ADOPTION AGENCIES (VAA)

Jak již bylo uvedeno výše, na procesu zajišťování náhradní rodinné péče se značnou měrou mohou podílet i nestátní subjekty, tzv. neziskové adopční agentury (Voluntary Adoption Agencies neboli VAA), a tato možnost je ve Velké Británii využívána ve velkém rozsahu. Podmínkou vzniku a existence těchto nestátních subjektů je registrace u specializovaného Úřadu pro standardy ve vzdělávání, služby dětem a kvalifikace (Office for Standards in Education, Children's Services and Skills neboli „OFSTED“). Adopční agentury zajišťují výkon některých činností v procesu adopce, přičemž se jedná zejména o nábor, prověřování, přípravu a schvalování osvojitelů, zajišťování umístění dětí a párování s budoucími osvojiteli, podporu dětí v osvojitelských rodinách, podporu a pomoc osvojitelům při vytváření stabilního domova pro osvojované děti a rovněž zajišťují podporu biologickým rodičům a rodinám osvojovaného dítěte. Nutno konstatovat, že britská právní úprava v tomto směru není nikterak podrobná, když nestanoví taxativní výčet pravomocí těchto subjektů. Určování pravomocí funguje spíše na vymezení určitého základního rámce pravomocí pomocí legislativy a minimálních standardů, přičemž si podrobná pravidla poskytování služeb určují agentury samy pomocí svých vnitřních předpisů. Neziskové adopční agentury si v průběhu několika desítek let vybudovaly vynikající reputaci a poskytují v zásadě velice kvalitní služby v procesu osvojení. Adopční agentury spolupracují s Local Authorities s cílem zajistit co nejefektivnější a nejrychlejší umístění dítěte do péče osvojitelů a poskytují širokou škálu služeb podpory po celou dobu, kdy to daná rodina nebo situace vyžaduje. Neziskové adopční agentury tedy v tomto směru odlehčují orgánům místní správy, když pomáhají se zajišťováním služeb poskytovaných těmito orgány.

Co se týče místní působnosti, budoucí osvojitelé nejsou v zásadě limitováni místem svého pobytu, tj. mohou se obracet na jakoukoli státní i nestátní adopční agenturu ve Velké Británii. Většina agentur operujících pod Local Authorities se však zaměřuje pouze na oblasti cca 50 mil od jejich sídla.

D/ VÝKON KONTROLY NAD ČINNOSTÍ ORGÁNŮ A INSTITUCÍ V OBLASTI OSVOJENÍ

Kontrola nad činností a poskytováním služeb spojených nebo úzce souvisejících s procesem osvojení je vykonávána v každé jednotlivé zemi Spojeného království zvláštním úřadem, u kterého musí být daná agentura řádně registrovaná ještě před zahájením své činnosti. Tyto úřady zpravidla vykonávají i kontrolu činnosti místních úřadů (Local Authorities). Inspekční úřady v jednotlivých zemích Velké Británie mají zpravidla obdobný okruh pravomocí a působnosti a na svých webových stránkách pravidelně zveřejňují reporty s výsledky prováděných kontrol jednotlivých subjektů poskytujících sociální služby.

Anglie

Kontrolu neziskových adopčních agentur zajišťuje v Anglii nezávislý inspekční **Úřad pro standardy ve vzdělávání, služby dětem a kvalifikace** (Office for Standards in Education, Children's Services and Skills neboli OFSTED – <https://www.gov.uk/government/organisations/ofsted>). Kontrola neziskové adopční agentury je úřadem OFSTED zpravidla poprvé vykonána mezi sedmým a dvanáctým měsícem ode dne registrace příslušné agentury u OFSTED a následně se vykonává nejméně jednou za tři roky. Pokud má adopční agentura pobočky, kontrola je vykonávána jak v sídle agentury, tak i na pobočkách, a to samostatně. OFSTED rovněž přijímá různé podněty týkající se činností neziskových adopčních agentur, které následně prověřuje a sjednává nápravu. K výkonu jednotlivých funkcí jsou OFSTED přiznány různé pravomoci, od neformálního upozornění na porušení povinností až po možnost pozastavit nebo zrušit registraci příslušné agentury. Většina pravomocí OFSTED má civilněprávní charakter, výjimkou je však zvláštní pravomoc OFSTED odsoudit pachatele a uložit trest za spáchání některého z taxativně vyjmenovaných trestných činů, které spadá pod veřejné (trestní) právo. Při výkonu této pravomoci se OFSTED řídí zákonem o policejním a trestněprávním dokazování (Police and Criminal Evidence Act) z roku 1984. V případě této zvláštní trestněprávní pravomoci jedná OFSTED z moci úřední, přičemž musí dojít k potrestání pachatele do 6 měsíců ode dne, kdy se úřad o spáchání činu dozvěděl. Osoba (fyzická nebo právnická), která je tímto způsobem odsouzena, se může proti rozhodnutí OFSTED odvolat k trestnímu soudu.

Wales

Ekvivalentem OFSTED ve Walesu je **Inspektorát péče a sociálních služeb ve Walesu** (Care and Social Services Inspectorate Wales neboli CSSIW – <http://cssiw.org.uk/>), který

prování kontrolu státních (Local Authorities) i nestátních agentur registrovaných ve Walesu. Byl zřízen a svoji činnost vykonává jménem vlády Walesu (resp. jednotlivých ministrů) na základě zákonů Velké Británie, přičemž v oblasti adopce se jedná zejména o zákon o dětech z roku 1989, ve znění pozdějších předpisů, a zákon o adopci a dětech z roku 2002. První kontrola adopční agentury proběhne zpravidla do 6 měsíců od její registrace u CSSIW. První, ale i následné inspekce se zaměřují zejména na kvalitu poskytovaných služeb a jejich soulad se zákony, podzákonnými předpisy a minimálními standardy. Pravomoci CSSIW v trestněprávní oblasti jsou obdobné pravomocem OFSTED popsaným výše.

Skotsko

Ve Skotsku kontrolu adopčních agentur a služeb jimi poskytovaných provádí **Inspektorát péče** (Care Inspectorate – www.careinspectorate.com). Inspektorát péče byl založen skotskou vládou v roce 2010 a odpovídá jejím ministrům. Inspektorát péče reguluje široké spektrum sociálních služeb poskytovaných veřejnými i soukromými organizacemi ve Skotsku, včetně služeb souvisejících s adopcí.

Severní Irsko

Úřad pro regulaci a zlepšování kvality (Regulation and Quality Improvement Authority neboli RQIA) je nezávislou institucí odpovědnou za monitoring a kontrolu dostupnosti a kvality poskytování sociálních služeb na území Severního Irsku. RQIA byl založen na základě nařízení o zdravotních a osobních sociálních službách z roku 2003 jako veřejná instituce náležející pod organizaci Ministerstva pro zdraví, sociální služby a veřejnou bezpečnost (Department of Health, Social Services and Public Safety) Severního Irsku.

E/ PROCES OSVOJENÍ VE VELKÉ BRITÁNII

Stejně jako je tomu dle právního řádu České republiky, vzniká osvojením mezi osvojitelem a osvojencem stejný vztah, jaký je mezi rodiči a dětmi, a tedy na rozdíl od pěstounské péče, kde zůstává biologický rodič nebo příslušný orgán státní správy za dítě právně odpovědný, přechází v případě osvojení veškerá právní odpovědnost na novou rodinu tak, jako by se dítě do této rodiny narodilo, a biologičtí rodiče, případně orgán státní správy, tuto odpovědnost ztrácí.

Samotný proces osvojení ve Velké Británii je zajišťován adopční agenturou ať již v rámci Local Authority nebo neziskovou adopční agenturou. Budoucí osvojitel zahájí adopční proces kontaktováním jedné nebo více adopčních agentur a požádá o sdělení informací potřebných v následujících měsících. Agentury v rámci poskytovaných služeb absolvují s budoucím osvojitelem informační schůzku a poskytnou součinnost při sepisu a podání žádosti.

Žadatelé o osvojení jsou nuceni osvědčit svou vhodnost. V případě přijetí uchazeče jej provede samotným procesem osvojení pracovník přidělený příslušnou adopční agenturou a jejich vhodnost musí odsouhlasit adopční komise příslušného místního úřadu – „Local Authority“. Celý proces od formální žádosti až po schválení osvojitele obvykle trvá zhruba šest až osm měsíců.

- Jednotlivá stadia standardního adopčního procesu:

- i. Prověrka

První formální schůzka s agenturou probíhá do dvou měsíců od podání žádosti, přičemž záhy po této schůzce je uchazečem o adopci vyplněna a předána oficiální žádost o tzv. „prověrku“. Součástí procesu je také účast na sérii workshopů, kde jsou uchazeči poučeni o rodičovství a dalších aspektech souvisejících s výchovou adoptovaného dítěte a mají také možnost setkat se s adoptivními rodiči, kteří již prošli celým procesem adopce.

- ii. Prověrka domácnosti (Home study)

Důležitým bodem v adopčním procesu je tzv. „Home study“, kdy sociální pracovník navštíví domácnost žadatelů a jejich nejbližší rodinu, přátele, případně bývalé partnery za účelem detailního prověření jejich rodinného zázemí, bývalých i současných vztahů, dětství a aktuálních životních podmínek. Za tímto účelem jsou od rodiny nebo přátel vyžádány minimálně tři ústní reference, přičemž pouze jedna z referencí může být poskytnuta rodinným příslušníkem. Podmínkou v této fázi procesu je i podstoupení komplexní zdravotní prohlídky, prozkoumání zdravotní dokumentace a ověření bezúhonnosti žadatele. Přidělený sociální pracovník všechny zjištěné informace sepíše do tzv. „Protokolu potencionálních osvojitelů“, který mohou uchazeči do minimálně deseti pracovních dnů připomínkovat. Sociální pracovník pak tento protokol zašle adopční komisi.

iii. Adopční komise (Adoption panel)

Následně jsou uchazeči pozváni na jednání adopční komise, která doporučí agentuře, zda má, nebo nemá žadatele schválit. Adopční komise je nezávislým orgánem dané agentury, který tvoří osoby mající zkušenosti s osvojením (odborníci v oblasti adopce nebo úspěšní osvojitelé). Na základě doporučení adopční komise jsou uchazeči schváleni samotnou agenturou, přičemž v případě negativního verdiktu mohou neúspěšní uchazeči požádat o přezkoumání nezávislý orgán prověřující udělování souhlasů s adopcí a přidělení do pěstounské péče (The Independent Review Mechanism neboli IRM – <http://www.independentreviewmechanism.org.uk/about>).

IRM je orgán zřízený britským Ministerstvem školství, na který se mohou obracet osoby, kterým byl jejich agenturou odepřen souhlas k adopcí. Žadatel má při kontaktování IRM dvě možnosti – požádat IRM o přezkoumání rozhodnutí adopční agentury o jeho nezpůsobilosti k adopcí nebo požádat IRM o vydání nového posudku, resp. doporučení pro adopční agenturu. Po jednání, jehož částí se účastní i samotný žadatel, IRM opětovně prozkoumá veškeré okolnosti případu a na základě vlastního uvážení rozhodne, zda bude dané osobě udělen souhlas s osvojením, nebo vydá příslušné agentuře nové doporučení, to vše s podrobným odůvodněním. Adopční agentura je posléze povinna se tímto rozhodnutím IRM řídit.

iv. Výběr dítěte

Po schválení uchazečů o adopcí nastává fáze hledání dítěte vhodného k adopcí, které bude přiděleno z vlastní nebo jiné agentury. Příslušná agentura kromě vlastní aktivní činnosti rodiče rovněž odkáže na Adopční registr (Adoption Registry – Anglie), Národní adopční službu (National Adoption Service – Wales), Skotský adopční registr (Scotland's Adoption Register – Skotsko) nebo Regionální adopční informační systém pro Severní Irsko (Adoption Regional Information System for Northern Ireland – ARIS – Severní Irsko). Tuto fázi mohou budoucí rodiče urychlit zasíláním dopisů s osobními informacemi jiným agenturám, navštěvováním Dnů adopční burzy (Exchange Days), kde se pravidelně scházejí adopční agentury zveřejňující informace o dětech v jejich péči, případně sledováním magazínu „Children Who Wait“ (<http://www.adoptionuk.org/finding-child/children-who-wait>).

v. Umístění dítěte do adopční péče

Po vybrání vhodného dítěte k osvojení jsou kontaktováni budoucí osvojitelé, se kterými jsou detailně projednány podmínky umístění a potřeb konkrétního dítěte. O tomto je sepsána „Zpráva o umístění dítěte do adopční péče“. Tato zpráva je společně s vyjádřením budoucích osvojitelů zaslána adopční komisi, která doporučí, zda se má v procesu adopce s vybraným dítětem pokračovat. Zvláštním případem je program tzv. „Fostering-for-adoption“, o kterém je pojednáno níže.

vi. Finální souhlas s adopcí

Finální souhlas s adopcí uděluje agentura vybraného dítěte do sedmi dnů od udělení doporučení komisí. Agentura následně uspořádá umístovací schůzi, kde je vytvořen „Plán adopčního umístění“, který detailně popisuje způsob prvního seznámení se osvojitelů s dítětem a podporu, která jim bude poskytována.

vii. Seznámení dítěte s rodinou a přestěhování do domácnosti adoptivních rodičů

Samotné seznámení dítěte s novou rodinou a následné několikátýdenní pravidelné schůzky probíhají obvykle za účasti dosavadního vychovatele dítěte a jejich účelem je bližší seznámení dítěte s osvojiteli. Po přestěhování dítěte do domácnosti adoptivních rodičů agentura, biologičtí rodiče a adoptivní rodiče sdílejí rodičovskou odpovědnost za dítě, přičemž v této fázi dítě ještě není adoptováno.

viii. Vydání soudního příkazu k adopci

Adoptivní rodiče jsou oprávněni po nejméně deseti týdnech od umístění dítěte do rodiny požádat soud o vydání soudního příkazu k adopci. Okamžikem vydání soudního příkazu přechází rodičovská odpovědnost v plném rozsahu na adoptivní rodiče a dítě se stává plnohodnotným členem nové rodiny, přičemž může též přijmout rodinné příjmení. Osvojitel obdrží potvrzení o osvojení dítěte ve formě tzv. adopčního certifikátu, který obsahuje nové příjmení dítěte a který nahrazuje původní rodný list.

- *Adoptování dítěte manžela nebo partnera*

Osvojení dítěte manžela nebo partnera probíhá s ohledem na již existující vztah s budoucím osvojitelem podstatně jednodušším způsobem než běžné osvojení.

Podmínkou je, že dítě žilo po dobu 6 měsíců před zahájením adopčního procesu s oběma manželi nebo partnery ve společné domácnosti. Minimálně 3 měsíce před podáním žádosti o vydání adopčního příkazu k soudu musí budoucí osvojitel kontaktovat Local Authority a informovat o svém adopčním záměru. Local Authority následně zahájí prověrku, která je obdobná prověrce prováděné adopční agenturou při běžné adopci. Soud si od příslušného orgánu vyžádá posudek týkající se manžela (partnera, dítěte a druhého biologického rodiče). Posudek, který vyhotovuje sociální pracovník, slouží jako podklad pro vydání soudního rozhodnutí – adopčního příkazu. Jeho vydáním získává osvojitel plnou rodičovskou odpovědnost totožnou s rodičovskou odpovědností manžela nebo partnera. Toto rozhodnutí zároveň zbavuje rodičovské odpovědnosti druhého biologického rodiče nebo jakoukoli další osobu a ruší veškerá další rozhodnutí týkající se dítěte (např. rozhodnutí o styku s dítětem).

- *Adoptování dítěte ze zahraničí*

Osvojit dítě v zahraničí je dle britských právních předpisů možné za kumulativního splnění následujících podmínek:

- dítěti není možné zajistit péči a bezpečné prostředí v zemi, ve které žije;
- tato forma osvojení je v nejlepším zájmu dítěte;
- budoucí osvojitel byl řádně prověřen adopční agenturou ve Velké Británii a je vhodný a plně způsobilý k osvojení dítěte ze zahraničí.

Adopce dětí ze zahraničí je možná prostřednictvím Local Authorities a též prostřednictvím neziskových adopčních agentur. Samotný adopční proces je obdobný procesu adopce v rámci Velké Británie a je prováděn adopční agenturou. Kromě již popsaných kroků (viz část E/ odstavec Jednotlivá stadia standardního adopčního procesu) budou navíc posudek týkající se osvojitele a žádost osvojitele o adopci zaslány adopčnímu orgánu v příslušném státě a budoucí osvojitel dítě navštíví v zemi jeho pobytu.

Za vyřízení žádosti o adopci může být Ministerstvem školství (resp. adopční agenturou) vyměřen poplatek, jehož výše závisí od celkových příjmů žadatele. Žadatelé s příjmem nižším než 25.000£ ročně žádný poplatek neplatí. Žadatelům s ročním příjmem v rozmezí od 25.000£ do 45.000£ ročně je zpravidla účtován poplatek ve výši 885£. Nejvyšší poplatek dosahující částky 1.775£ zaplatí budoucí osvojitel s ročním příjmem nad 45.000£.

F/ FOSTERING FOR ADOPTION (PĚSTOUNSTVÍ ZA ÚČELEM ADOPCE)

Pěstounství za účelem adopce (Fostering for adoption) znamená dočasné umístění dítěte, které je aktuálně v péči Local Authority, do náhradní rodinné péče pěstounů, kteří jsou rovněž schváleni i jako osvojitelé, a to před tím, než je vydáno finální rozhodnutí o tom, že bude dítě určeno k adopci. V případě, že příslušný soud vysloví s určením k adopci souhlas a adopční agentura schválí „shodu“ mezi pěstouny a dítětem, umístění dítěte v rodině se mění z formy pěstounské péče na osvojení.

Tzv. Foster Carers (pěstouni za účelem adopce) jsou zpravidla již prověřeni osvojitelé, kteří jsou i soudem dočasně určenými pěstouny pro konkrétní dítě. Cílem tohoto procesu je zajistit kontinuitu péče o dítě a zamezit častému střídání pěstounů před tím, než najdou svůj trvalý domov. V současné době je již většina budoucích osvojitelů rovněž registrována jako tzv. Foster Carers, protože tímto způsobem může dítě s osvojitelem žít již v raných stádiích adopčního procesu před vydáním rozhodnutí o osvojení soudem.

G/ ADOPTION REGISTER (ADOPČNÍ REGISTR)

Adopční registr je online databází obsahující údaje o dětech čekajících na osvojení a adopční agenturou schválených budoucích osvojitelů. Adopční registr představuje poměrně úspěšný systém „párování“ dětí a perspektivních osvojitelů.

Adopční registr v období posledních 10 let provozovala Britská asociace pro adopci a pěstounství (British Association for Adoption and Fostering neboli BAAF), která byla nestátní registrovanou charitativní organizací. V roce 2015 došlo k ukončení činnosti BAAF, přičemž v každé ze zemí Velké Británie je v současné době adopční registr provozován jinou organizací. Adopční registr pro Anglii nyní provozuje nezávislá organizace First4Adoption (www.adoptionregister.org.uk), působnost pro Wales je svěřena charitativní organizaci CoramBAAF (www.baaf.org.uk). Obdobné systémy v ostatních zemích Velké Británie představuje Skotský adopční registr (Scotland's Adoption Register – Skotsko – <http://www.scotlandsadoptionregister.org.uk>) a Regionální adopční informační systém pro Severní Irsko (Adoption Regional Information System for Northern Ireland – ARIS – www.ni-aris.org.uk/about-us).

Adopční agentury zaevidují budoucí osvojitele do adopčního registru bezodkladně potom, co byli prověřeni a schváleni agenturou. Učiní tak zejména v případech, kdy je

málo pravděpodobné, že se najde dítě vhodné k osvojení v jejich regionu. Je povinností agentury zaregistrovat budoucí osvojitele do adopčního registru do 3 měsíců od jejich schválení za předpokladu, že se dítě vhodné k adopci nenašlo. K evidenci adoptivních rodičů v adopčním registru si adopční agentura musí vyžádat předem jejich souhlas. Pokud k registraci ze strany adopční agentury nedojde, mohou schválení osvojitelé provést registraci sami prostřednictvím elektronického formuláře. Po zadání údajů do adopčního registru operátoři a sociální pracovníci adopčního registru vyhodnotí shodu na základě určitých zadaných kritérií, přičemž jsou informace o perspektivním osvojiteli a jeho adopční agentuře odeslány sociálnímu pracovníkovi pečujícímu o konkrétní dítě, který je následně blíže přezkoumá a podnikne další kroky.

H/ ADOPTION CONTACT REGISTER (ADOPČNÍ REGISTR KONTAKTŮ)

Adopční registr kontaktů je online registr údajů, jehož účelem je pomoci adoptovaným osobám starším 18 let najít a případně kontaktovat jejich biologickou rodinu za předpokladu, že s tímto vysloví souhlas. Adopční registr kontaktů provozují Ústřední registrační úřad (General Register Office) pro Anglii a Wales, Národní registr Skotska (National Records of Scotland) a Generální registrační úřad pro Severní Irsko (General Register Office for Northern Ireland). Prostřednictvím registrace v adopčním registru kontaktů mohou osoby vyhledat příbuzného a případně vyslovit souhlas nebo nesouhlas s tím, aby byly svým rodinným příslušníkem kontaktovány. K registraci adoptované osoby je nezbytné znát původní rodné jméno a příjmení, datum narození a celé jméno matky. Registrace je zpoplatněna částkou 15£.

Možnost najít adoptované rodinné příslušníky mají i další členové rodiny, kteří se mohou registrovat do adopčního registru po dovršení 18 let. Tato služba je aktuálně zpoplatněna částkou 30£. Možnost vyhledat svoji biologickou rodinu, resp. obdržet originál rodného listu a některé další informace o biologických rodičích byla ve Velké Británii zavedena již v 70. letech minulého století. S rozvojem informačních technologií, který s sebou nese snadnější dostupnost, je tato služba stále hojněji využívána.

V. PODPORA A POPLATKY SOUVISEJÍCÍ S ADOPCÍ

Tato část analýzy se týká poplatků a příspěvků souvisejících s procesem adopce ve Velké Británii. S ohledem na značnou rozsáhlost dané úpravy byla vybrána úprava pouze některých konkrétních poplatků a příspěvků významnějšího charakteru.

a. Podpora adopce (Adoption support)

Finanční podpora adopce ve Velké Británii sestává z několika druhů různých služeb a příspěvků, mezi které se řadí zejména:

- Finanční podpora
- Služby související s umístěním dítěte do rodiny osvojitelů
- Terapeutické služby pro dítě
- Podpora k zajištění kontaktu osvojence a osvojitele před samotnou adopcí
- Poradenství a informační služby

Za poskytování těchto služeb, popřípadě rozhodování o finanční podpoře je vždy odpovědná Local Authority, jejímž úkolem je objektivně vyhodnotit potřeby a zájmy nezletilého dítěte. Právní rámec pro přidělování služeb a příspěvků souvisejících s adopcí vytváří zejména zákon o adopci a dětech (Adoption and Children Act) z roku 2002.

Konkrétní podmínky poskytování těchto služeb jsou upraveny každou ze zemí Velké Británie zvlášť, a to v:

- Anglii – Směrnici pro služby podpory související s adopcí (Adoption Support Services Regulation) z roku 2005;
- Walesu – Směrnici pro služby podpory poskytované místními úřady ve Walesu související s adopcí (Adoption Support Services /Local Authorities/ /Wales/ Regulations) z roku 2005;
- Skotsku – Směrnici pro služby podpory související s adopcí ve Skotsku (Adoption Allowance /Scotland/ Regulations) z roku 1996;
- Severním Irsku – Směrnici pro služby podpory související s adopcí v Severním Irsku (Adoption Allowance Regulations /Northern Ireland/) z roku 1996.

Významným předpisem v této oblasti jsou též Statutární pokyny k adopcí (Statutory Guidance on Adoption) z roku 2014 vydávané Ministerstvem školství.

b. Adopční příspěvky (Adoption allowances)

Příspěvky na adopci mohou být vypláceny Local Authorities nebo neziskovými adopčními agenturami přímo osvojitelům v případech, kdy takové příspěvky příslušná instituce vyhodnotí jako potřebné nebo žádoucí, a to zejména v případech, kdy by jinak adopce nebyla možná.

Obecně jsou příspěvky určeny zejména pro případy, kdy má dítě zvláštní potřeby, vyžaduje speciální péči v důsledku zdravotního postižení nebo poruchy chování, dále pro případy, kdy je nezbytné usnadnit umístění adoptovaného dítěte z důvodu jeho etnického původu, pokrýt náklady spojené s navštěvováním biologické rodiny, nebo je nezbytné naplnit jiné zvláštní potřeby dítěte. Adopční příspěvek může být poskytován i za účelem náhrady nákladů za právní služby, soudní poplatky související s adopcí nebo krytí nákladů na vybavení pro dítě. Adopční příspěvek je přidělován adopční agenturou na základě správního uvážení a zhodnocení veškerých okolností případu, přičemž jeho druh a výše jsou vypočítány dle interních směrnic na základě ověření příjmů osvojitele.

Příspěvky mohou mít formu:

- Jednorázové platby – vyplácejí se v případech, kdy není potřebná dlouhodobější nebo soustavná podpora, formou jednorázového příspěvku – mohou být poskytnuty např. finanční prostředky na zařízení dětského pokoje apod.
- Pravidelné finanční podpory – může být vyplácena týdně nebo měsíčně.
- Odměny bývalých pěstounů – vyplácí se pouze v případech, kdy je tato podpora nezbytná a osvojitel byl dříve rovněž pěstounem pro účely adopce (Foster Carer) pro adoptované dítě a zároveň pobíral pěstounský příspěvek. Tato odměna je vyplácena maximálně dva roky po právní moci adopčního soudního příkazu.

c. Zákonný adopční příspěvek a otcovský příspěvek (Statutory adoption pay and Paternity pay) a příspěvky pro postižené děti

- *Zákonný adopční příspěvek (Statutory adoption pay) a adopční dovolená (Adoption leave)*

Zákonný adopční příspěvek je poskytován osvojiteli jako týdenní platba, která slouží jako náhrada mzdy zaměstnanci, čerpajícímu tzv. adopční dovolenou (Adoption leave), jež je obdobou mateřské dovolené. Adoption leave trvá celkem 52 týdnů a sestává z 26 týdnů řádné adopční dovolené a 26 týdnů dodatečné adopční dovolené. Tuto dovolenou může čerpat pouze jedna osoba z páru osvojitelů. Od dubna 2015 existuje ve Velké Británii rovněž sdílená možnost čerpání této adopční dovolené oběma adoptivními rodiči. Adopční dovolená může začít nejdříve 14 dnů přede dnem, kdy má být dítě umístěno do domácnosti osvojitele, v případě mezinárodní adopce je tato lhůta prodloužena na 28 dnů. V případě náhradního mateřství může být dovolená čerpána ode dne narození dítěte.

Osvojitel má na zákonný adopční příspěvek nárok v případě, že došlo k umístění dítěte do jeho péče adopční agenturou, osvojitel je nepřetržitě zaměstnán u zaměstnavatele po dobu minimálně 26 týdnů a jeho mzda musí činit alespoň 112£. Prvních 6 týdnů má osvojitel nárok na 90 % své stávající mzdy. V období dalších 33 týdnů má nárok na vyplácení částky ve výši 139.58£ týdně nebo 90 % týdenní mzdy podle toho, která z těchto částek je nižší. Z těchto částek je rovněž odečtena daň a povinné platby pojištění. Uvedené příspěvky jsou vypláceny zaměstnavatelem osvojitele, přičemž tento musí respektovat jejich zákonnou minimální výši. Zaměstnavatel může od státu požadovat náhradu části vyplaceného příspěvku, a to až do výše 92 %. Příspěvek je vyplácen ode dne nástupu na Adoption leave.

- *Otcovský příspěvek (Paternity pay) a otcovská dovolená (Paternity leave)*

Otcovský příspěvek je další z možností podpory adoptivního rodiče, která je čerpána v případech, kdy se manžel nebo partner, který čerpá adopční dovolenou, vrátí do zaměstnání před skončením zákonného období. Otcovskou dovolenou je možné čerpat v rozsahu 2 až 26 týdnů, maximálně však do 52. týdne ode dne, kdy je dítě umístěno do péče osvojitelů. Podmínky poskytnutí otcovské dovolené jsou v zásadě totožné s podmínkami adopční dovolené popsané výše.

- *Příspěvky na handicapované děti*

Adoptivní rodiče handicapovaných dětí mají možnost obdržet mj. příspěvek na zvýšené náklady spojené s péčí o tyto děti. Výše těchto příspěvků činí od 21.80£ do 139.75£ týdně, v závislosti na stupni postižení dítěte a jeho individuálních potřebách. Adoptivní

rodiče, kteří pečují o handicapované děti v rozsahu nejméně 35 hodin týdně, mají rovněž nárok na získání pečovatelského příspěvku ve výši 62,10£ týdně.

- *Další příspěvky v souvislosti s péčí o dítě*

Adoptivní rodiče mají po osvojení dítěte totožná práva na sociální služby a finanční podporu jako biologičtí rodiče. Přehled veškerých příspěvků souvisejících s péčí o dítě je k dispozici na portálu vlády Velké Británie (www.gov.uk/browse/childcare-parenting).

d. Správní poplatky v souvislosti s procesem osvojení

Za podání žádosti o osvojení ani žádné další služby související s adopcí nejsou britským Ministerstvem školství, Local Authorities ani nezávislými adopčními agenturami zavedeny žádné zvláštní poplatky. Žadatelům o adopci však mohou vzniknout náklady související s vydáním osvědčení, certifikátů, úředním ověřením dokumentů a žádostmi podanými k soudům, vše v závislosti na konkrétním případě.

VI. POUŽITÉ ZDROJE

i/ Literatura

- BLOY, D. J. *Child Law Lecture Notes*. Routledge, 2012, 300 p. ISBN 113531747X, 9781135317478.

ii/ Internetové zdroje

<http://www.baaf.org.uk>

<http://www.cqc.org.uk>

<http://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2011/health/15811.pdf>

<http://www.minimumstandards.org/regulations.html>

<https://www.gov.uk/child-adoption/overview>

www.gov.uk/browse/childcare-parenting

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/221756/Guide_20to_20intercountry_20adoption_20for_20uk_20residents.pdf

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/441465/Social_care_compliance_handbook.pdf

<https://www.gov.uk/government/organisations/ofsted>

<http://www.newleafadoption.co.uk/about-us>

<http://fosteringandadoption.rip.org.uk/topics/legal-frameworks/>

<http://www.first4adoption.org.uk/who-can-adopt-a-child/>

<http://law.gov.wales/publicservices/social-care/9692237/la-adoption-service/?lang=en#/publicservices/social-care/9692237/la-adoption-service/?tab=overview&lang=en>

<http://www.adoptionsupportfund.co.uk>

<http://www.adoptionregister.org.uk>

www.ni-aris.org.uk

<http://www.scotlandsadoptionregister.org.uk>

<http://www.internationaladoptionguide.co.uk/adoption-process/process-from-expression-interest-to-suitably/certificate-of-eligibility.html>

www.independentreviewmechanism.org.uk

www.adoptionuk.org

www.cssiw.org.uk

www.careinspectorate.com

iii/ Právní předpisy

- Adopční zákon (Adoption Act) z roku 1950
- Adopční zákon (Adoption Act) z roku 1958
- Adopční zákon (Adoption Act) z roku 1976
- Zákon o dětech (The Children Act) z roku 1989
- Zákon o adopci (The Adoption Act) z roku 1999
- Zákon o ochraně dětí (Protection of Children Act) z roku 1999
- Zákon o standardech péče (Care Standards Act) z roku 2000,
- Zákon o adopci a dětech (The Adoption and Children Act) z roku 2002
- Zákon o dětech (The Children Act) z roku 2004
- Zákon o dětech a adopci (Children and Adoption Act) z roku 2006
- Zákon o dětech a mládeži (Children and Young Persons Act) z roku 2008
- Zákon o dětech a rodinách (The Children and Families Act) z roku 2014
- Národní minimální standardy pro adopci (Adoption: national minimum standards) z roku 2014